

DR. LEHÓCZKI BALÁZS,
 DR. SZÉPLAKI-NAGY GÁBOR,
 DR. BALOGH ZSOLT,
 DR. DARÁK PÉTER PHD,
 DR. SZABÓ ANNAMÁRIA ESZTER PHD

Felsőbíróági Jogesetek

AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA, A KÚRIA ÉS AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG KÖZIGAZGATÁSI TÁRGYÚ DÖNTÉSEI

I.a.)

**Az Európai Unió Bíróságának folyamatban lévő ügyei:
 BÍRÓSÁG**

C-333/13 Dano (*Szociális ellátások*)

Miközben az Egyesült Királyságban heves viták zajlanak a kelet-európai munkavállalók beáramlásának és a brit szociális ellátórendszerhez való hozzáféréseinek korlátozásáról, Németországban egy olyan ügy bukkant elő, amelyben lényegében arról kell döntenie, hogy jogosultak-e a más tagállamokból érkező bevándorlók a helyieknek járó szociális támogatásokra függetlenül attól, hogy dolgoznak-e. Az uniós polgárok ugyanis szabadon letelepedhetnek bármely uniós tagállam területén, ott pedig nem szenvedhetnek hátrányos megkülönböztetést az állampolgárságuk alapján.

A kérdés, hogy ez az elv alkalmazható-e a román állampolgárságú Elisabeta Dano esetére, aki mindenféle képzettség és munkatapasztalat nélkül települt át Németországba, ott reális elhelyezkedési esélye nincs, ugyanakkor igényt tart a hozzá hasonló helyzetű német polgároknak járó szociális ellátásokra. Ezen ellátások összege egyébként nemcsak a Romániában járó hasonló támogatás, hanem az ebben a tagállamban elérhető átlagbér összegét is meghaladja.

A Bíróságnak arról kell tehát döntenie, hogy a román nő csupán a Németországban való tartózkodás jogán igényt tarthat-e a létfenntartása biztosítására szolgáló alapellátásokra.

C-472/13 Shepherd (*Menedékjog*)

Az amerikai hadsereg egy Irakban szolgált helikopterszerelője az egységének a németországi támaszpontjára történő visszavezénylése után megtudta, hogy az általa is szerelt Apache

típusú helikopterek több alkalommal is támadták az iraki polgári lakosságot. Ezek után már nem kívánt visszatérni Irakba, és amikor újra a közel-keleti országba rendelték, elszökött a hadseregből és menedékjog iránti kérelmet nyújtott be Németországban.

Az EU-n kívüli országok azon állampolgárai, akik a származási országukban üldöztetésre vagy büntetésre számíthatnak azért, mert egy fegyveres konfliktusban megtagadták a katonai szolgálat teljesítését, kérhetik az EU tagállamainak a területén a menedékjog megadását, amennyiben e szolgálatteljesítés háborús bűncselekmények elkövetését is magával vonta volna.

Mindezek alapján az egy német bíróság megkeresésére eljáró Európai Bíróságnak először is tisztázni kell, hogy a katonai műveletekben közvetlenül részt nem vevő műszaki személyzet is jogosult-e menedékjogot kérni olyan esetekben, amikor az egységük háborús bűncselekményeket követ el. A luxembourgi bírácoknak arról is döntenieük kell, hogy a helikopterszerelő által hivatkozott tragikus támadások valóban olyan háborús bűncselekmények voltak-e, amelyek igazolhatják a szolgálatmegtagadást. Végül az uniós bírácoknak arról is határozniuk kell, hogy a dezertőrt az USA-ban fenyegető büntetés és társadalmi hátrányok olyan üldöztetésnek minősülnek-e, amelyek igazolják a menedékjog megadását.

C-62/14 Gauweiler és társai (*Monetáris politika*)

Az euro stabilitásának megőrzése érdekében az Európai Központi Bank (EKB) egy olyan pénzügyi mechanizmust hozott létre, amely a közös pénzt használó, de a gyenge gazdasági helyzetük miatt az adósságaikat csak nehezen és drágán finanszírozni tudó államok kötvénypiacain vásárlóként beavatkozhat, lenyomva ezzel az államkötvények kamatszintjeit. A mechanizmus előnyeiből az Euró-övezet azon államai részesülhetnek, amelyek vállalják gazdaságuk megreformálását. Alkalmazása esetén a kötvénypiaci beavatkozásnak nincs felső összeghatára és a mechanizmus beindítása nem függ az érintett kötvények kockázati besorolásától sem. Fontos megjegyezni, hogy az EKB által levezényelt kötvényvásárlásokra

¹ A folyamatban lévő ügyekről az összeállítást Lehóczki Balázs (Európai Unió Bírósága Sajtó- és Tájékoztatási Osztály – Magyar, cseh és szlovák ügyek csoportja Luxembourg) készítette.

nem a kötvények kibocsátásakor, hanem csak az ún. másodlagos piacokon kerülhet sor, amelyeken a már forgalomban lévő állampapírokkal kereskednek.

A tervnek azonban van egy szépséghibája: az Európai Unió működéséről szóló szerződés értelmében az EKB és a tagállamok központi bankjai nem vásárolhatnak közvetlenül a tagállamok kormányaitól államkötvényeket. Márpedig a német közpénzek a mechanizmus keretében történő tervezett felhasználását ellenző személyek a német alkotmánybíróság előtt azzal érvelnek, hogy noha az EKB csak a másodlagos piacokon való, tehát a közvetett kötvényvásárlást engedélyezte, a kötvények kibocsátása és a mechanizmus aktiválhatósága közötti rövid időszak miatt a beavatkozásnak a gyakorlati hatása olyan lenne, mintha arra az elsődleges piacon kerülne sor.

Az Európai Bírósággal szemben mindig távolságtartó német alkotmánybíróság története során első alkalommal tett fel előzetes döntéshozatali eljárás keretében kérdéseket a luxembourgi bírácoknak. Az alkotmánybíróság lényegében arra kíváncsi, hogy az EKB-nek a mechanizmus létrehozásáról szóló határozata összhangban van-e az uniós szerződésekkel.

I.b.)

Az Európai Unió Bíróságának döntései:²

1.

Ügyszám: *A Bíróság 2014. április 30-i ítélete a C-475/12. sz. UPC DTH ügyben*

Tárgy: Távközlési ágazat – Elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások – Szolgáltatásnyújtás szabadsága – Rádiós és televíziós műsorszám határon átnyúló szolgáltatása – Feltételes hozzáférés – A nemzeti szabályozó hatóságok joghatósága – Nyilvántartásba vétel – Letelepedési kötelezettség

A döntés:

A tagállamok felügyeletet gyakorolhatnak afölött, hogy a másik tagállamban letelepedett, de az ő területükön elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó társaságok tisztelben tartják-e a fogyasztóvédelmi szabályokat

Ezzel szemben nem kényszeríthetik az ilyen társaságokat arra, hogy az adott tagállam területén fióktelepet vagy leányvállalatot hozzanak létre

Jogi háttér, tényállás és a nemzeti bíróság kérdése:

A UPC luxemburgi társaság, amely Luxemburg területéről ellenszolgáltatásért műholdvevővel fogható, feltételes hozzáféréssű rádiós és audiovizuális műsorszolgáltatásokból álló mű-

sorcsomagokat nyújt. E szolgáltatásokat más tagállamokban, többek között Magyarországon élő előfizetők részére nyújtja.

A UPC előfizetői által tett panaszok nyomán a magyar hatóságok arra kötelezték a UPC-t, hogy bocsássa a rendelkezésükre a társaság és annak egyik előfizetője közötti szerződéses kapcsolat dokumentációját. A UPC azonban megtagadta ezen információk átadását, azzal az indokkal, hogy mivel székhelye Luxemburgban található, a magyar hatóságok joghatóság és hatáskör hiányában nem indíthatnak ellene felügyeleti eljárást. A magyar hatóságok, mivel nem kapták meg a kért információkat, bírságot szabtak ki a UPC-re. Utóbbi bírósági felülvizsgálatot kezdeményezett, amelyben vitatta a bírságot, és az ügyben eljáró Fővárosi Törvényszék lényegében arra vár választ, hogy a magyar hatóságok az uniós jog alapján rendelkeznek-e felhatalmazással a UPC magyarországi tevékenységének felügyeletére.

A Bíróság döntése és annak indokolása:

2014. április 30-án meghozott ítéletében a Bíróság rámutat, hogy a UPC által nyújtott szolgáltatás „*elektronikus hírközlési szolgáltatásnak*” minősül. E tekintetben a Bíróság emlékeztet arra, hogy az engedélyezési irányelv alapján a tagállamok megkövetelhetik a területükön végzett ilyen tevékenység megkezdésének nyilvántartásba vételét. Az irányelv megengedi továbbá, hogy az e szolgáltatás címzettjeinek lakóhelye szerinti tagállam az elektronikus hírközlési ágazatra vonatkozó bizonyos különös feltételektől tegye függővé a szolgáltatás nyújtását.

A nemzeti hatóságok tehát megkövetelhetik olyan adatok szolgáltatását a vállalkozásoktól, amelyek szükségesek annak érdekében, hogy – amennyiben panasz érkezik hozzájuk, vagy saját kezdeményezésükre vizsgálatot folytatnak – ellenőrizhessék a fogyasztóvédelemre vonatkozó feltételek tiszteletben tartását. Ebben az összefüggésben a tagállamok felügyeleti eljárásokat indíthatnak egy másik uniós tagállamban letelepedett elektronikus hírközlési szolgáltató tevékenységével kapcsolatban.

Ezzel szemben a tagállamok nem követelhetik meg, hogy e szolgáltatók a tagállam területén fióktelepet vagy leányvállalatot hozzanak létre, mivel egy ilyen kötelezettség ellentétes lenne a szolgáltatásnyújtás szabadságával.

2.

Ügyszám: *Az Európai Unió Bírósága 2014. április 28-ai végzése a C-342/13. sz. ügyben*

Tárgy: Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – Bankkal kötött jelzálogkölcsön-szerződés – Választottbíróság kizárólagos illetékességét kikötő feltétel – A bank által a szerződés megkötésekor a választottbírósági eljárásról adott tájékoztatás – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok

Az ügy:

Sebestyén K. 2008. október 15-én jelzálogkölcsön-szerződést, valamint zálogjogot alapító szerződést kötött a Raiffei-

² A jogeseteket (1.) LEHÓCZKI BALÁZS (Európai Unió Bírósága Sajtó- és Tájékoztatási Osztály – Magyar, cseh és szlovák ügyek csoportja Luxembourg) és (2., 3.) SZÉPLAKI-NAGY GÁBOR (Legfőbb Ügyészség) szerkesztette.

sen Bank Zrt.-vel. E szerződésekben megállapodtak a felek, hogy amennyiben közöttük jogvita merül fel e szerződésekkel összefüggésben, néhány kifejezetten meghatározott kivétellel a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság három választottbírából álló tanácsának kizárólagos illetékességét kötik ki.

A felek az említett szerződésekben megállapodtak abban is, hogy a fizetési meghagyásos eljárásra, valamint a kötelezett ellentmondása folytán induló esetleges rendes peres eljárásra a pertárgyértéktől függően a Pesti Központi Kerületi Bíróság, illetve a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességét kötik ki.

Amint az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, a jelzálogkölcsön-szerződés és a zálogjogot alapító szerződés aláírása előtt a bank tájékoztatást nyújtott Sebestyén K.-nak többek között a választottbíróság, illetve a rendes bíróság eljárási szabályainak különbségeiről. E szerződések aláírásakor továbbá a bank külön is felhívta Sebestyén K. figyelmét arra, hogy a választottbírósági eljárás egyfokú eljárás, és hogy a fellebbezés lehetősége nem biztosított, továbbá kiemelte, hogy a választottbírósági eljárás megindítása, illetve lefolytatása során felmerülő költségek általában meghaladják a rendes bírósági eljárás megindítása, illetve lefolytatása során felmerülő költségeket.

Sebestyén K. azonban – mivel úgy ítélte meg, hogy az említett szerződésekben szereplő választottbírósági kikötések egyfelől előnyös helyzetbe hozták a Raiffeisen Bank Zrt.-t, másfelől a jogorvoslatához való alkotmányos jogát indokolatlanul korlátozták – kérte a Szombathelyi Törvényszéktől az említett feltételek semmisségének megállapítását.

E körülmények között a Szombathelyi Törvényszék felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjesztette a Bíróság elé.

A döntés:

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 3. cikkének (1) és (3) bekezdését, valamint ezen irányelv melléklete 1. pontjának q) alpontját úgy kell értelmezni, hogy az érintett nemzeti bíróság feladata annak megállapítása, hogy az említett szerződés megkötését kísérő körülmények összességére tekintettel e rendelkezések értelmében tisztességtelennek kell-e tekinteni azon feltételt, amely a bank és a fogyasztó között létrejött jelzálogkölcsön-szerződésben az e szerződéssel összefüggésben keletkezett jogviták esetére olyan állandó választottbíróság kizárólagos illetékességét köti ki, amelynek határozatai ellen a belső jog szerint nincs helye fellebbezésnek. Ennek megítélése keretében az érintett nemzeti bíróság többek között köteles:

- megvizsgálni, hogy a kérdéses feltétel tárgya vagy hatása az-e, hogy kizárja vagy gátolja a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybe vételében, és
- figyelembe venni azt, hogy a szóban forgó szerződés megkötése előtt a fogyasztó számára a választottbí-

rósági eljárás és a rendes bírósági eljárás közötti különbségre vonatkozóan nyújtott általános tájékoztatás önmagában nem zárhatja ki e feltétel tisztességtelen jellegét.

Igenlő válasz esetén az említett bíróság feladata valamennyi, a nemzeti jog értelmében ebből eredő következményt meghatározni abból a célból, hogy a szóban forgó feltétel ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztóra nézve.

A döntés indokolása:

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Eljárási szabályzata 99. cikkének értelmében, ha az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre a válasz egyértelműen levezethető az ítélkezési gyakorlatból, vagy ha az előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdésre a válasz nem enged teret semmilyen ésszerű kétségnek, a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor indokolt végzéssel határozhat.

A jelen ügyben alkalmazni kell az említett rendelkezést.

A kérdést előterjesztő bíróság együttesen megvizsgálandó kérdései lényegében arra irányulnak, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezés alapján tisztességtelennek kell tekinteni azon feltételt, amely a bank és a fogyasztó között létrejött jelzálogkölcsön-szerződésben az e szerződéssel összefüggésben keletkezett jogviták esetére olyan állandó választottbíróság kizárólagos illetékességét köti ki, amelynek határozatai ellen a belső jog szerint nincs helye fellebbezésnek, és akkor is tisztességtelennek kell tekinteni e feltételt, ha az említett szerződés aláírása előtt a fogyasztó általános tájékoztatást kapott a választottbírósági eljárás és a rendes bírósági eljárás közötti különbségről.

Előzetesen meg kell állapítani, hogy – amint az a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik – kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó által kötött szerződésben szereplő azon feltételek tartoznak az irányelv hatálya alá, amelyeket egyedileg nem tárgyaltak meg.

E tekintetben az említett irányelv 3. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták, és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.

Arra is rá kell mutatni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság e területre vonatkozó hatásköre a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében és ezen irányelv mellékletében szereplő „tisztességtelen feltétel” fogalmának értelmezésére, valamint annak vizsgálatára terjed ki, hogy a nemzeti bíróságoknak milyen kritériumokat kell vagy lehet alkalmazniuk valamely szerződési feltételnek az említett irányelv rendelkezéseire tekintettel történő vizsgálatokor, azzal, hogy az említett bíróságok feladata, hogy e kritériumok figyelembevételével a konkrét szerződési feltételt az ügy körülményei függvényében minősítsék. Ebből következően a Bíróságnak arra kell szorítkoznia, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára meghatározza azokat a kritériumokat, ame-

lyeket ez utóbbinak figyelembe kell vennie az érintett feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során.

Erre tekintettel meg kell jegyezni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikke – a jóhiszeműség, valamint a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben a fogyasztó kárára előidézett jelentős egyenlőtlenség fogalmára utalva – csak általános módon határozza meg azokat az elemeket, amelyek valamely egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételt tisztességtelenné tesznek.

E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy annak megállapításához, hogy valamely feltétel a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben „*jelentős egyenlőtlenséget*” idéz-e elő a fogyasztó kárára, különösen a nemzeti jognak a felek ez irányú megállapodása hiányában irányadó szabályait kell figyelembe venni. Ilyen összehasonlító vizsgálat alapján ítélteti meg a nemzeti bíróság, hogy adott esetben a szerződés mennyiben hozza a hatályos nemzeti jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe a fogyasztót. Hasonlóképpen célszerűnek tűnik az említett fogyasztó jogi helyzetének vizsgálata abból a szempontból, hogy milyen eszközök állnak a rendelkezésére a nemzeti szabályozás alapján ahhoz, hogy megszüntesse a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

Azzal kapcsolatban, hogy milyen körülmények között jön létre az ilyen egyenlőtlenség „*a jóhiszeműség követelményével ellentétben*”, meg kell állapítani, hogy a 93/13 irányelv tizenhatodik preambulumbekzdésére tekintettel a nemzeti bíróságnak e célból meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén ésszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja az érintett feltételt.

Továbbá az említett irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a szerződéskötés időpontjában a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, valamint a szerződéskötés valamennyi körülményének figyelembevételével kell megítélni. Ebből következik, hogy ezzel összefüggésben értékelni kell azokat a következményeket is, amelyeket az említett feltétel a szerződésre irányadó jog keretében előidézhet, és ez a nemzeti jogrend szerinti vizsgálatot feltételez.

A Szombathelyi Törvényszéknek e kritériumokra tekintettel kell megítélnie az alapügyben szereplő választottbíróági kikötés tisztességtelen jellegét.

E tekintetben ki kell emelni, hogy a 93/13 irányelvnek a 3. cikke (3) bekezdése által hivatkozott melléklete mindössze példálózó és nem kimerítő felsorolását tartalmazza azon feltételeknek, amelyek tisztességtelenné tekinthetők (lásd az Invitel-ítélet, C-472/10, EU:C:2012:242, 25. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), amelyek között e melléklet 1. pontjának q) alpontjában pontosan azok a feltételek szerepelnek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy kizárják vagy gátolják a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybe vételében, különösen arra kötelezve őt, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbíró-sághoz fordulhat.

Noha a 93/13 irányelv melléklete nem olyan jellegű, hogy automatikusan és önmagában megállapítaná valamely vitatott kikötés tisztességtelen jellegét, mindazonáltal – amint

azt a Bíróság már kimondta – olyan alapvető elemnek minősül, amelyre a hatáskörrel rendelkező bíróság e kikötés tisztességtelenségére vonatkozó értékelését alapíthatja.

Továbbá, ami azt a kérdést illeti, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló feltétel attól függetlenül tisztességtelenné tekinthető-e, hogy a szerződés megkötése előtt a fogyasztó általános tájékoztatást kapott a választottbíróági eljárás és a rendes bírósági eljárás közötti különbségről, ki kell emelni, hogy a Bíróság a 93/13 irányelv 5. cikkével összefüggésben már megállapította, hogy a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír az, hogy a szerződéskötést megelőzően megismerheti-e a szerződési feltételeket és a szerződéskötés következményeit. Többek között ezek ismerete alapján dönti el a fogyasztó, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeknek elkötelezi-e magát.

Mindazonáltal – akár elismerve azt, hogy a fogyasztó által a szerződés megkötése előtt kapott általános tájékoztatás megfelel az egyértelműség és átláthatóság azon követelményének, amely az említett irányelv 5. cikkéből ered – e körülmény önmagában nem teszi lehetővé az alapügyben szereplőhöz hasonló feltétel tisztességtelen jellegének kizárását.

Ha az érintett nemzeti bíróság arra a következtetésre jut, hogy az alapügyben szereplő feltételt a 93/13 irányelv értelmében tisztességtelenné kell tekinteni, emlékeztetni kell arra, hogy ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően ekkor az említett bíróság feladata valamennyi, a nemzeti jog értelmében ebből eredő következményt meghatározni abból a célból, hogy a szóban forgó kikötés ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztóra nézve.

3.

Ügyszám: *Az Európai Unió Bírósága 2014. április 30-ai ítélete a C-26/13. sz. ügyben*

Tárgy: Az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók között létrejött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 93/13/EGK irányelv – A 4. cikk (2) bekezdése és a 6. cikk (1) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelése – A szerződés elsődleges tárgyára, valamint az ár vagy a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételek kizárása, feltéve hogy ezek világosak és érthetőek – Külföldi pénznemben meghatározott fogyasztói hitelszerződések – Az átváltási árfolyamra vonatkozó feltételek – A kölcsön folyósítására alkalmazandó vételi árfolyam és a törlesztésére alkalmazandó eladási árfolyam közötti különbség – A nemzeti bíróság jogköre »tisztességtelenné« minősített feltétel fennállása esetén – A tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése – Megengedhetőség

Az ügy:

A tisztességtelen szerződéses feltételekről szóló irányelv³ előírja, hogy a fogyasztókra nem jelentenek kötelezettséget az

³ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv.

eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésekben szereplő tisztességtelen feltételek. A szerződés elsődleges tárgyát, valamint az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelést meghatározó feltételeket illetően azonban az irányelv lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az átültető nemzeti jogszabályukban előírják, hogy ezekre a feltételekre nem terjed ki a tisztességtelen jellegükre vonatkozó értékelés, amennyiben azok világosak és érthetőek. Az irányelvet átültető magyar jogszabályban szerepel e kizárás.

2008. május 29-én Kásler Á. és Káslerné Rábai H. devizában nyilvántartott jelzálog típusú kölcsönszerződést kötött egy magyar bankkal. A bank 14 400 000 magyar forint (HUF) (körülbelül 46 867 EUR) összegű kölcsönt nyújtott a kölcsönvevőknek.

A szerződésben kikötötték, hogy a kölcsön összegének svájci frankban való megállapítása e devizának a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott vételi árfolyamán történt. E feltétel alapján a kölcsön összegét 94 240,84 CHF-ban határozták meg. A szerződés értelmében ugyanakkor az egyes fizetendő részletek forint összegét a bank által alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes svájci frank eladási árfolyamon kellett meghatározni.

A Kásler házaspár megtámadta a magyar bíróságok előtt azon kikötést, amely feljogosítja a bankot arra, hogy az esedékes törlesztőrészleteket a svájci frank eladási árfolyama alapján számolja. E feltétel tisztességtelen jellegére hivatkoztak, mivel az a kölcsön folyósításakor alkalmazott árfolyamtól eltérő árfolyam alkalmazását írja elő annak visszafizetésére.

A felülvizsgálati kérelmet elbíráló Kúria azt a kérdést teszi fel a Bíróságnak, hogy a külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésre alkalmazandó átváltási árfolyamokkal kapcsolatos kikötés a szerződés elsődleges tárgyára, vagy a szolgáltatás ár/minőség viszonyára vonatkozik-e. Azt is meg szeretné tudni, hogy a vitatott feltétel tekinthető-e olyan nyira világosnak és érthetőnek, hogy az irányelv értelmében mentesülhetnek a tisztességtelen jellegükre vonatkozó értékelés alól. Végül a magyar bíróság azt kívánja megtudni, hogy amennyiben a szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a nemzeti bíróság jogosult-e azt módosítani vagy kiegészíteni.

A döntés:

1. A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését a következőképpen kell értelmezni:
 - a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma csak akkor terjed ki a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésben foglalt olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló, egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételre, amelynek értelmében e pénznem eladási árfolyama alkalmazandó a kölcsön törlesztőrészleteinek kiszámítására, ha a kérdést előterjesztő bíróság a szerződés természetének, általános rendszerének és kikötéseinek,

valamint jogi és ténybeli összefüggéseinek értékelése alapján azt állapítja meg, hogy az említett feltétel e szerződés alapvető, és mint ilyen, a szerződést jellemző szolgáltatását határozza meg;

- az ilyen feltétel, mivel azon pénzbeli kötelezettséget rója a fogyasztóra, hogy a kölcsön törlesztése során fizesse meg a külföldi pénznem eladási árfolyama és vételi árfolyama közötti különbözetből eredő összegeket, nem tekinthető úgy, hogy olyan „díjazást” tartalmaz, amelynek a hitelező által nyújtott szolgáltatásnak ellenszolgáltatásként való megfelelése a tisztességtelen jelleg tekintetében nem értékelhető a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.
2. A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló szerződési feltétel esetén azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.
 3. A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben, amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, e rendelkezéssel nem ellentétes a nemzeti jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén az e feltétel érvénytelenségének orvoslását.

A döntés indokolása:

A Bíróság először is emlékeztet arra, hogy a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó feltételek tisztességtelen jellegére irányuló értékelés tilalmát szigorúan kell értelmezni, és kizárólag a szerződés alapvető szolgáltatásait megállapító feltételekre lehet alkalmazni. A Kúriának kell meghatároznia, hogy a vitatott feltétel a Kásler házaspár által kötött szerződés alapvető elemének minősül-e.

A Bíróság emellett megjegyzi, hogy a szóban forgó feltétel tisztességtelen jellegére irányuló vizsgálatról nem lehet azzal az indokkal eltekinteni, hogy az említett feltétel az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik. E feltétel ugyanis a magyar forint és a svájci frank közötti átváltási árfolyamnak a törlesztőrészletek kiszámítása céljából történő meghatározására korlátozódik, ugyanakkor nem ír elő a hitelező által nyújtandó átváltási szolgáltatást. Márpedig ilyen szolgáltatás hiányában a vételi és az eladási árfolyam közötti

különbözetből eredő pénzügyi teher, amelyet a kölcsönvőnek kell viselnie, nem tekinthető valamely szolgáltatás ellenszolgáltatásaként fizetendő díjazásnak.

Másodsorban a Bíróság rámutat arra, hogy a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó feltétel kizárólag akkor mentesül tisztességtelen jellegének értékelése alól, ha az világos és érthető. A Bíróság ezzel kapcsolatban kiemeli, hogy e követelmény nem korlátozódik az alaki és pusztán nyelvtani szempontból érthető jellegre. Éppen ellenkezőleg, a kölcsön-szerződésnek átlátható módon kell feltüntetnie a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának okait és sajátosságait. A Kúriának kell így megállapítania, hogy a hitelező által a kölcsönszerződés megkötése során közzétett reklám és adott tájékoztatás alapján **az általánosan tájékozott és ésszerűen körülmények között fogasztó** nem csak felismerni képes a külföldi pénznem eladási és vételi árfolyama közötti különbség fennállását, hanem képes-e értékelni is ez utóbbi árfolyam alkalmazásának a törlesztőrészek kiszámítására és az általa felvett kölcsön teljes költségére gyakorolt hatásait.

Végül a Bíróság megállapítja, hogy abban az esetben, ha – a jelen ügyhöz hasonlóan – a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén teljesíthetetlené válik a szerződés, **az irányelvvel nem ellentétes, hogy a nemzeti bíróság a megtámadott feltételt a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítse.** E megoldás ugyanis lehetővé teszi az irányelv céljának elérését, amely többek között a felek közötti egyenlőség helyreállítására irányul, a lehető legnagyobb mértékben fenntartva ugyanakkor a szerződés egészének érvényességét.

Ha nem volna megengedett az ilyen helyettesítés, és a bíróságnak meg kellene semmisítenie a szerződést, veszélybe kerülne a megsemmisítés szankciójából eredő visszatartó erő, valamint a fogyasztóvédelemre irányuló cél. A jelen esetben a megsemmisítésnek az lenne a következménye, hogy a visszafizetendő teljes fennmaradt kölcsönösszeg esedékessé válna. Márpedig ez meghaladná a fogyasztó pénzügyi képességeit, és ezért jobban büntetné őt, mint a hitelezőt, amely e következményre tekintettel lehetséges, hogy nem lesz annak elkerülésére ösztönözve, hogy ilyen kikötéseket illesszen a szerződésibe.

II.

A Kúria döntései:

II.a.)

A Kúria Önkormányzati Tanácsának döntése:⁴

Ügyszám: Köf.5.053/2012/3.

Tárgy: Önkormányzati rendelet vizsgálatára irányuló eljárás felfüggesztése és alkotmánybírói eljárás kezdeményezése.

Tényállás:

Az alapvető jogok biztosa eljárást kezdeményezett a Kúria előtt a Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerületi

Önkormányzat Képviselő-testületének a közösségi együttélés alapvető szabályairól és ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről szóló 57/2012. (XII. 21.) számú önkormányzati rendelete, egységes szerkezetben a módosításáról szóló 8/2013. (II. 21.) önkormányzati rendelettel és a 21/2013. (VI. 25.) önkormányzati rendelettel⁴(a továbbiakban: Ör.) törvényességi felülvizsgálata iránt.

Az indítványozó biztos az Ör. 13 rendelkezésének szinte mindegyikét támadta arra hivatkozással, hogy az azokban meghatározott magatartások szabálysértési, büntetőjogi tényállásokat fogalmaznak meg, ütköznek a gyülekezéshez való jog törvényi szabályaival, a szabályozott jogkövetkezmények pedig jogalkalmazói diszkréciót biztosítanak.

Az indítványozó biztos utalt arra, hogy a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mötv.) felhatalmazó rendelkezéseinek alkotmányosságával összefüggésben eljárást kezdeményezett az Alkotmánybíróság előtt.

A döntés:

A Kúria az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja, 25. cikk (2) bekezdés c) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 25. §-a alapján az eljárást felfüggesztette és kezdeményezte Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 8. § (2) bekezdése, valamint a 143. § (4) bekezdés d) pontjának „(...) a közösségi együttélés alapvető szabályait, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményeit” fordulata Alaptörvénybe ütközésének vizsgálatát és az alaptörvény-ellenesség megállapítását.

Kezdeményezte továbbá az alaptörvény-ellenes törvényi rendelkezések általános és az egyedi ügyben történő alkalmazási tilalmának elrendelését.

A döntés indokolása:

1. Az eljárás felfüggesztésének lehetőségéről normakontroll során: Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja szerint az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezésre felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a értelmében pedig „[h]a a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását”. Az Abtv. 45. § (2) bekezdése szerint „[h]a az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezés vagy alkotmányjogi panasz alapján semmisít meg egyedi ügyben alkalmazott jogszabályt, a megsemmisített jogszabály az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható”.

⁴ A döntést BALOGH ZSOLT (kúriai bíró) dolgozta fel.

Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéséből megállapíthatóan a bíróságok hatáskörébe az egyedi ügyek eldöntésén túl beletartozik az önkormányzati jogalkotás törvényességi felülvizsgálata is. E hatáskör keretében a bíróság normát normával, az Alaptörvény értelmében az önkormányzati rendeletet törvénnyel, illetve tágabb értelemben – és figyelemmel az Alaptörvény 32. cikk (3) bekezdésére és a *T) cikke* is – önkormányzati rendeletet más jogszabállyal vet össze. Más jogszabályba ütközés megállapítása esetén az önkormányzati rendeletet, vagy rendelkezését megsemmisíti. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 24. § (1) bekezdés *f)* pontja az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára és megsemmisítésére irányuló hatáskört a Kúria, azon belül pedig a 24. § (2) bekezdése az önkormányzati tanács hatáskörébe helyezi. Az Önkormányzati Tanács normakontroll eljárásnak szabályait a Bszi. IV. fejezetének 15. pontja a felfüggesztésre vonatkozó tételes szabályok nélkül rendezi, a polgári perrendtartást pedig csak meghatározott jogintézmények tekintetében rendeli háttérjogszabályként alkalmazni.

Az Alaptörvény és az Abtv. ugyanakkor nem tesz különbséget az egyedi ügyben és a normakontroll eljárásban ítélező bíró között. Ezért a bírót az ügy tárgyától függetlenül terheli annak kötelezettsége, hogy határozatait az alkotmányos, alaptörvény-konform jogszabályok alapján hozza meg. Ez pedig azt feltételezi, hogy módot kell találnia az alkalmazandó jogszabállyal kapcsolatos alkotmányosság aggályainak alkotmánybírói megmérettetésére.

Az Alkotmánybíró az Alaptörvény 26. cikk (2) bekezdésével szövegszerűen egyező Alkotmány 50. § (3) bekezdéséhez fűzött értelmező gyakorlatában kifejezetten rögzítette, hogy a bíró csak az Alkotmánnyal összhangban álló törvénynek van alárendelve, amelynek garanciája az utólagos normakontroll keretében meglévő bírói kezdeményezés. Az Alkotmánybíró előtti bírói kezdeményezés hatáskör – egyben a bíró kötelezettsége –, amely részben a bíró ítékezésben megnyilvánuló függetlenségének részeként értelmezendő, végső fokon pedig a jogértelmezéssel feloldhatatlan alkotmányellenesség esetén a peres fél törvényes bíróhoz való jogával áll összefüggésben. [ABH 2011, 205, 215-216.]

Összességében tehát a Kúria Önkormányzati Tanácsa alkotmánybírói normakontroll eljárást kezdeményezett, ennek jogalapját pedig – a Bszi. tételes rendelkezéseinek hiányában – az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés *c)* pontjára, a 26. cikk (2) bekezdésére, valamint az Abtv. 25. §-ára alapította.

2. *Az önkormányzati rendelt vizsgálata során felmerült alkotmányossági problémáról:* A Mötv. 8. § (1) bekezdés *b)* pontja értelmében „*[a] helyi közösség tagjai a helyi önkormányzás alanyaként kötelesek (...) betartani és betartatni a közösségi együttélés alapvető szabályait*”. A (2) bekezdés szerint „*[a] helyi önkormányzat képviselő-testülete rendeletében meghatározhatja az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségek tartalmát, elmulasztásuk jogkövetkezményeit*”.

A Mötv. 143. §-a felhatalmazó rendelkezéseket tartalmaz. Ennek megfelelően a (4) bekezdés *d)* pontja szerint „*[f]*

elhatalmazást kap a helyi önkormányzat képviselő-testülete, hogy rendeletben határozza meg (...) a közösségi együttélés alapvető szabályait, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményeit”.

Az Alaptörvény – az Alkotmányhoz hasonlóan – felállítja az anyagi és alaki jogforrások rendjét és az alaki jogforrásokat, a zártság igényével hierarchiába rendezi. Ennek részeként értékelendő az *I. cikk* (3) bekezdése, amelynek értelmében „*[a]z alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg*”. De ebben a körben értékelendő a *32. cikk* (2) bekezdése is, amely szerint „*[f]eladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkot*”, amely önkormányzati rendelet a *32. cikk* (3) bekezdése értelmében „*(...) más jogszabállyal nem lehet ellentétes*”.

Az Alkotmánybíró 2012. január 1-jétől a tárgykörben folytatott gyakorlata alapján megállapítható, hogy a jogforrási rendre vonatkozó korábban kimunkált elvek és gyakorlat továbbél: a felhatalmazó rendelkezésnek és a felhatalmazáson alapuló normának is illeszkednie kell az Alaptörvény által felállított jogforrási rendbe, mert ezt követeli meg az Alaptörvény *B) cikk* (1) bekezdése szerinti jogállamiságon alapuló jogbiztonság elve.

Az Alaptörvény jogállamiság klauzulája magában foglalja a jogbiztonság kritériumát. A jogbiztonság a közhatalom gyakorlásának kiszámíthatóságát jelenti. Követelmény, amely szerint a közhatalmat gyakorló állami szervek „*a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által meghatározott működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket*”. [elsőként: 56/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 1991, 454, 456.; legutóbb: 13/2013. (VI. 17.), Indokolás [80]] Az általános magatartási szabályok alkotása, azaz a jogalkotás alaptörvényi felhatalmazáson alapuló közhatalom birtokában végzett tevékenység, ezért arra a fenti követelmények kiterjednek. A jogrend kiszámíthatóságába beletartozik az is, hogy ha egy törvény – mint például a Mötv. – valamely magatartás szabályozására felhatalmazza a helyi önkormányzati jogalkotót, úgy a címzetten kívül határozza meg a felhatalmazás tárgyát és kereteit is. A szabályozási tárgy és a szabályozási keretek meghatározása nélkül ugyanis a helyi önkormányzat olyan magatartásokat is rendeletalkotása körébe vonhat, amelyek alapjogi összefüggéseik révén törvényi szabályozást igényelnek. Ez a helyzet önmagában is ellentétes az Alaptörvény *I) cikk* (3) bekezdésével, hiszen az alapjogok szabályozása törvényhozás tárgykörbe tartozik. Emellett pedig a felhatalmazás tárgyának és kereteinek hiányossága akadályt képez a norma érdemi felülvizsgálhatóságának: szűkebb értelemben nincsenek mércéi a kereteket túllépő szabályozásnak, tágabb értelemben a mércé kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény alapján a Kúria érdemben nem e mércék felállításával, hanem a felhatalmazó törvényi rendelkezések megtartásának ellenőrzésével gyakorolja hatáskörét. A végrehajtási jogszabályok tárgya és keretei, azaz e mércék meghatározása törvényalkotási kompetenciába tartoznak.

A kifejtettek értelmében a tágan megadott felhatalmazás beazonosíthatatlanná teszi a delegált jogalkotási jogkör alkotmányossági kereteit, és akadályát képezi az Alaptörvényben szabályozott jogforrási hierarchia hatékony, érdemi bírósági védelmének is. Ezért az ilyen felhatalmazás az Alaptörvény *B) cikk* (1) bekezdésébe, valamint a *25. cikk* (2) bekezdés c) pontjába ütközően alaptörvényt sértő.

A jog Alaptörvényben szabályozott rendjét szolgálja egyebekben a felhatalmazó rendelkezések tekintetében a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 5. §-a is. A Jat. 5. § (1) bekezdése értelmében ahhoz, hogy egy végrehajtási jellegű norma illeszkedjen a jogforrási rendbe, meg kell felelnie a felhatalmazásban megjelölt kereteknek. A (3) bekezdés értelmében „*[a] szabályozás tárgykörébe tartozó alapvető jogintézmények, jogok és kötelezettségek alapvető szabályainak megállapítására, a jogszabály egészének végrehajtására, valamint olyan tárgykör szabályozására, amit a felhatalmazást adó jogszabály nem szabályoz, nem lehet felhatalmazást adni*”. A Jat. hivatkozott rendelkezéseinek sem tud a Kúria Önkormányzati Tanács érvényt szerezni akkor, ha a végrehajtási jelleggel megalkotott helyi önkormányzati rendelet törvényi keretei bizonytalanok.

A jelen esetben a Mötv. 8. § (1) bekezdése valamint a 143. § (4) bekezdés *d)* pontja szabályozási koncepcióként a „*közösségi együttélés alapvető szabályainak*”, e kötelezettségek tartalmának normatív meghatározására hatalmazza fel a helyi önkormányzati jogalkotókat.

A törvényi felhatalmazás egyértelművé teszi azt, hogy a helyi önkormányzatok végrehajtó jogalkotási jogkörben járnak el. Ugyanakkor a „közösségi együttélés” úgy a politikai közösség szintjén, mint helyi szinten is számos, a gyakorlatban korlátlan területet érinthet, így a szabályozás tárgykörének konkretizálása nélkül a szabályozás önkényességére, mércéit tekintve pedig érdemi kontrollálhatatlanságra vezetnek.

E mellett a Mötv.-beli felhatalmazás gyakorlatilag korlátlan a jogkövetkezmények meghatározása tekintetében is. Ebben a körben a jogalkotás önkényességének lehetősége párosul a jogalkalmazás önkényességének lehetőségével, mert a felhatalmazás révén a települési önkormányzat jogosult az általa felállított fórumrendszeren keresztül az általa meghatározott jogkövetkezmények (például a törvényi korlátok nélküli bírságmértékek), felelősségi rend kikényszerítésére is.

II.b.)

A Kúria, mint felülvizsgálati bíróság döntése:⁵

Ügyszám: *Kfv.II.37.763/2013/5.szám*

Tényállás:

A felperes aktivistaként 2012. március 27. napján igyekezett megakadályozni, hogy az Önkormányzat által tartott erdő-tisztítás, személtakarítás során felmerült kiegészítő tevékenység eredményeként az ott lakó hajléktalanok földbevéj

lakhelyei fölötti tető elbontásra, az ingóságok elszállításra kerüljenek. Az önkormányzati munkálatok folyamatosságát biztosító rendőrök részéről – többszöri figyelmeztetés után – a felperessel szemben rendőri intézkedésre került sor. Ennek során az ellenállást tanúsító, a területtisztítási tevékenység akadályozásával felhagyni nem szándékozó felperes előállítását határozták el. A felperest igazoltatták, ruháját átvizsgálták, és mivel a felperes a rendőri intézkedésnek ellenszegült, vele szemben testi kényszer alkalmaztak, majd megbilincselték, végül előállították. A felperes az intézkedés ellen panaszt nyújtott be arra hivatkozva, hogy a jogsértés hiányában intézkedő rendőrök jogszerűtlenül jártak el, az intézkedésnél a fokozatosság elve sérült, a testi kényszer alkalmazása és annak módja aránytalan volt.

A panaszt a Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: FRP) kivizsgálta és megállapította, hogy az intézkedés során a felperes ruházatának átvizsgálása és megbilincselése sértette a felperesnek a Magyarország Alaptörvénye *II. cikkében* foglalt emberi méltósághoz fűződő alapvető jogát. A ruházat átvizsgálásával kapcsolatban leszögezte, hogy az intézkedés során sem a felperes magatartása, sem megjelenése alapján nem lehetett arra következtetni, hogy támadásra vagy önveszély okozására alkalmas eszköz van nála.

A bilincselés kapcsán rögzítette, hogy a felperes zömében passzív magatartásának megtörésére a testi kényszer elegendő eszköz lett volna.

Az Országos Rendőrfőkapitány jogerős határozatával – hivatkozva Magyarország Alaptörvénye *II. cikkére, IV. cikkére és XXIV. cikkére*, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 2. § (2) bekezdésére, 13. § (1) bekezdésére, 19. § (1) bekezdésére, 29. § (1) bekezdésére, 33. § (2) bekezdés *f)* pontjára, 48. §-ára, 92. § (1) bekezdésére és 93/A. § (6), (7) és (9) bekezdéseire, valamint a Rendőrségi Szolgálati Szabályzatról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 31. § (7) bekezdésére, továbbá a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 29. § (2) bekezdésére, 100. § (1) bekezdés *a)* pontjára és (2) bekezdésére, 109. § (1) bekezdésére – a panaszt elutasította. Megállapította, hogy a felperessel szemben alkalmazott intézkedés összességében jogszerű, szakszerű és arányos volt.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetének helyt adott, és az alperes határozatát hatályon kívül helyezte, az alperest új határozat hozatalára kötelezte. Bár ítéletének indokolásában rögzítette, hogy a perbeli határozat felülvizsgálata során nem vizsgálhatja az önkormányzat eljárását, ugyanakkor részletesen elemezte és állást foglalt a rendőri jelenlétet megalapozó körülményekről, melyek álláspontja szerint nem voltak tisztázottak, ezért jogszerűségük is vitatható. Véleménye szerint a hatóság határozatában eltért a FRP. döntésétől, mellyel más okból a bíróság nem értett egyet. Véleménye szerint ellentmondásos a határozat azért is, mert nem került tisztázásra, hogy a felperest érte atrocitás, vagy ő volt a támadó, illetőleg történt-e és kinek a részéről igazoltatás. Álláspontja szerint a FRP. véleményével szemben az alperes a határozatban nem fejtette ki, miért volt szükséges mégis a felperes ruházatának átvizsgálása, illetve a bilincs alkalmazása. Az elsőfokú bíróság szerint az alperesi határozat súlyos eljárási jogsértésekkel terhelte, amelyek önmagukban is megalapozták a hatályon kí-

⁵ A döntést DARÁK PÉTER (a Kúria elnöke) szerkesztette

vül helyezését, így a bíróság az anyagi jogi kérdésekben nem foglalt állást.

Az új eljárásra adott iránymutatás szerint az alperesnek tisztáznia kell a tényállást, vizsgálnia kell az előállítás alapjául szolgáló tényeket, annak indoklását.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és a felperes keresetének elutasítását kérte.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság jogsértő módon túllépte hatáskörét, túlterjeszkedett a felperesi panaszban, illetőleg a keresetlevélben foglaltakon. Az ítélet iratellenes, önellentmondó, téves jogértelmezésen alapul, sérti a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 1. §-át, 22. § (2) bekezdését, 215. §-át, 164. §-át és 206. § (1) bekezdését.

Előadta, hogy a panaszeljárás alapját a felperessel szemben alkalmazott intézkedés képezte, ezért minden, más hatóság által megvalósított eljárási cselekmény az alperesi határozat jogszerűsége szempontjából irreleváns. Miután sem a felperesi panasz, sem a kereseti kérelem nem említette, jogsértő volt, hogy az elsőfokú bíróság a rendőrök kirendelésének jogszerűségét is vizsgálta, ezért az önkormányzati döntés végrehajtása és abban a rendőri jelenlet jogszerűségének megkérdőjelezése egyfelől jogsértő, másfelől iratellenes.

Az alperes hivatkozott a Rtv. 19. § (1) bekezdésre, mely szerint a rendőri intézkedés jogszerűsége csak akkor vonható kétségbe, ha annak jogszerűtlensége mérlegelés nélkül megállapítható, és nem akkor, ha jogszerűsége kétség nélkül megállapítható. Hangsúlyozta, hogy a rendőri intézkedés megítélése szempontjából a felperes magatartása vizsgálandó és nem más harmadik személyé. Álláspontja szerint a felperes igazoltatása megtörtént, annak indokait a határozat tartalmazza, hivatkozva az Rtv. 29. § (1) bekezdésére, továbbá arra, hogy a felperes az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm.r.) 40/A. §-ában körülírt rendőri intézkedéssel szembeni engedetlenség tényállását kimerítette.

Állította, hogy az elsőfokú bíróság tévesen – hatáskörét túllépve – az előállítás jogszerűségét is a rendőri jelenlet jogszerűségével hozta összefüggésbe. Sérelmezte, hogy előírta az alperesnek az előállítás és a bilincselés körülményeinek feltárását, holott előbbi a határozat III/1. és 2. pontja, míg a bilincselés okait a 4. pontja szintén tartalmazza. Az alperes hangsúlyozta, hogy a szabálysértés megvalósulásával kapcsolatos vizsgálat sem tartozik a bíróság hatáskörébe.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében az elsőfokú ítélet hatályában fenntartását kérte. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megalapozott, jogszerű döntést hozott, melyet az alperes nem tudott cáfolni.

A felperes az alperesi felülvizsgálati kérelem szerkezetét követve előadta, hogy az elsőfokú bíróság nem lépte át hatáskörét, mivel a keresetben vitatta mind az önkormányzati eljárást, mind a rendőri jelenlet jogszerűségét. Utóbbi kapcsán hivatkozott a Rtv. 2. §-ára. Álláspontja szerint az alperes téved, amikor arra utal, hogy a bíróság a szabálysértés elkövetéséről foglalt állást, holott valójában csak azt rögzítette, hogy az intézkedés nem volt minden kétséget kizáróan jogszerű. Elismerte, hogy a felperes önként igazolta magát. Álláspontja

szerint az, hogy a felperes a rendőri intézkedésnek ellenszolgált-e, nem a jelen eljárás tárgya. Hangsúlyozta, hogy az alperes összekeveri a jogszerűtlen és a nyilvánvalóan jogszerűtlen rendőri intézkedés kategóriáit.

A felülvizsgálati döntés:

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

A felülvizsgálati döntés indokai:

A Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján.

A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a részben helyesen megállapított tényállásból téves következtetésre jutott az alperesi határozat jogszerűségével kapcsolatban, döntésével és indokaival a felülvizsgálati bíróság nem ért egyet.

A Kúria mindenekelőtt, mind a felek, mind az elsőfokú bíróság számára rögzítette, hogy a jelen per tárgya egy meghatározott közigazgatási ügyben született határozat felülvizsgálata. A bíróság, így a Kúria hatásköre is a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapulvételével meghozott határozat jogszerűségének elbírálására terjed ki.

A meghatározott közigazgatási ügy egy rendőri intézkedés, illetőleg annak jogszerűsége tárgyában az Rtv. 92. § (1) bekezdése alapján benyújtott panasz, melyre vonatkozó jogszabályi előírások egyértelműen behatárolhatóak. Ennél fogva a bíróság nem veheti figyelembe sem a hajléktalanokra vonatkozó jogszabályi rendelkezések, sem az azt értékelő alkotmánybírói határozat megállapításait. Nem vizsgálhatja felül a perbeli, az önkormányzat által az erdőtisztításra hozott, illetve az azzal kapcsolatos akár előre, akár ad hoc módon elhatározott munkálatokkal kapcsolatos döntés jogszerűségét, illetőleg a munkálatokban részt vevő más nem a rendőrhatalóság/ok tevékenységének jogszerűségét. Ez utóbbit különösen azért sem, mert a közterület-felügyelői intézkedés ellen önálló jogorvoslati út áll rendelkezésre az 1999. évi LXIII. törvény 26. §-a alapján. Miután a fentiek jogszerűségéről nem foglalhat állást, nem vizsgálhatja az azokhoz csak közbiztonsági céllal, eszköz jelleggel kapcsolódó rendőri jelenlet jogszerűségét sem.

Az elsőfokú bíróság helyesen rögzítette ítéletében, hogy mire terjed ki a hatásköre, hogy nem vizsgálhatja az önkormányzati szociális és egyéb lépéseket. Sajnálatos módon azonban e helyesen meghatározott hatáskörhöz nem tartotta magát, azon – részben a felperesi keresetben foglaltaktól vezérelve – túlterjeszkedett. Tévedett tehát az elsőfokú bíróság akkor, amikor az általa nem vizsgálható rendőri jelenletről, a kirendelés körülményeiről állást foglalt. Tévesen állapította meg egyfelől azt, hogy a rendőri jelenlet körülményei nem nyertek tisztázást, másfelől azt, hogy ebből kifolyólag a rendőri intézkedés jogszerűtlen volt, így merőben hibás iránymutatást adott e kérdésben.

Tévedett az elsőfokú bíróság akkor is, amikor e vonatkozásban a Rtv. 19.§ (1) bekezdésben foglaltakat értelmezte.

E törvényhely ugyanis azt mondja ki, hogy a rendőri intézkedés jogszerűsége csak akkor vonható kétségbe, ha annak jogszerűtlensége mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható és nem akkor, ha annak jogszerűsége kétség nélkül és mérlegelés nélkül megállapítható. Perbeli esetben ilyen nyilvánvaló jogszerűtlenség nem állt fenn, a rendőri intézkedés jogszerűsége nem volt kétségbe vonható.

A Kúria a fentiek nyomán rámutat arra, hogy az elsőfokú bíróságnak a rendőri jelenléter helyes jogértelmezés útján, tényként kellett volna kezelnie, és a felperessel szembeni rendőri intézkedés jogalapját és körülményeit kivizsgáló panaszeljárás, illetőleg az abban hozott határozat jogszerűsége tekintetében kellett volna döntést hoznia.

Egyetért a Kúria az alperessel abban, hogy a felperes miután a rendőrség által a Rtv. 2. § (2) bekezdés *b)* pontja alapján biztosított tevékenységet rendőri felszólítás ellenére – általa sem cáfoltan – aktív magatartásával akadályozta, kimeríteni látszott a Korm.r. 40/A. §-ában körülírt rendőri intézkedéssel szembeni engedetlenség tényállását, ezzel megteremtve a rendőri intézkedés jogalapját.

Az előbbiekben rögzített a felperessel szembeni rendőri intézkedés tekintetében a Kúria megállapította, hogy a tényállás teljes körűen feltárára került a panaszeljárásban. Megjegyzi a Kúria, hogy ezt alátámasztják a FRP eljárásában – mely eljárás ugyancsak a perbeli tényállás elemeként kezelendő – hivatkozott iratanyagban és egyéb adathordozón rögzítettek is. Így nyomon követhetők a felperessel szembeni intézkedések mozzanatai. Ezeket – mint a felperes figyelmeztetése, ellenszegülése, igazoltatása, ruházata átvizsgálása, az alkalmazott testi kényszer, megbilincselése és előállítás – a panaszeljárásban az alperes rendre vizsgálta, és a panasz megalapozottságáról hozott döntésénél mérlegelte. Az elsőfokú bíróságnak a vizsgálat és az értékelés jogszerűségéről kellett volna döntést hoznia. Az elsőfokú bíróság azonban helytelenül, a korábbiakban hivatkozott irreleváns kérdések vizsgálatát végezte el, amelyből téves következtetésre és hibás döntésre jutott. A releváns cselekmények tekintetében pedig tévesen azt állapította meg, hogy nem tisztáztak. Megjegyzi a Kúria, hogy az elsőfokú bíróság e körben is számos téves megállapítást tett, így például irreleváns a közmunkás és a felperes konfliktusa, az, hogy ki igazoltatta a felperest, és iratellenes, hogy a felperes csak verbális ellenállást tanúsított. Ugyanakkor ítéletében rögzítette, hogy az általa – tévesen – megállapított eljárási jogsértésekre tekintettel nem vizsgálta az anyagi jogszabályok megsértését, következésképpen azokról nem foglalt állást.

A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak a hatáskörébe tartozó kereseti kérelmet és csakis azt elbírálva kell döntenie. Ennek során vizsgálnia kell a feltárt konkrét tényállást, összevetve azt a törvényi tényállással. Az iratanyagban és egyéb adathordozókon rögzítettek áttanulmányozása után állást kell foglalnia a felperessel szemben alkalmazott rendőri intézkedés, illetőleg az ellene benyújtott panasz kivizsgálásának jogszerűségéről, megalapozottságáról, arányosságáról. Döntenie kell továbbá a rendőri intézkedés, annak egyes mozzanatai jogosságát megállapító, az alperesi határozatba foglalt, a hatóság által elvégzett mérlegelés helyességéről anélkül, hogy a hatóság döntését felülmérlegelne. Az elsőfokú bí-

róság ezt követően lesz abban a helyzetben, hogy megalapozott, a jogszabályoknak megfelelő döntést hozzon.

Minderre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

III.

Az Alkotmánybíróság döntései:⁶

1.

Ügyszám: 11/2014. (IV. 4.) AB határozat (belső ügyszám: II/1096/2013.)

Tárgy: Az alapvető jogok biztosának indítványa a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:22. § (1) és (2) bekezdései alaptörvény-ellenessége és nemzetközi szerződésbe ütközése megállapítására és megsemmisítésére.

Alkotmányossági probléma:

Az indítványozó szerint a Ptk. 2:22. § (1) és (2) bekezdése sérti az Alaptörvény *II. cikkében* meghatározott emberi méltósághoz való jogot, az Alaptörvény *VI. cikkében* deklarált magánszférához való jogot, valamint ellentétes a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett a Fogyatékossgággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv (a továbbiakban: CRPD) 12. cikkében, valamint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv (a továbbiakban: Egyezmény) 8. cikkében foglaltakkal. Az alapvető jogok biztosa azt találta aggályosnak mind a régi, mind a hatályos Ptk. rendszerében, hogy a cselekvőképességet teljesen kizáró, illetve teljesen korlátozó gondnokság esetében kimondja a törvény, hogy a gondnokolt nevében kizárólag a gondnok tehet érvényes jognyilatkozatot – a gondnokolt jognyilatkozata tehát automatikusan érvénytelen – és mindez még a legbelső privátszférát érintő, legszemélyesebb döntések (házasságkötés, apaság elismerése) esetében is így van.

A döntés:

Az Alkotmánybíróság az indítványt határozattal elutasította.

A döntés indokolása:

1. Az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett a cselekvőképesség hatályos szabályozását, amelynek eredményeként

⁶ A döntéseket SZABÓ ANNAMÁRIA ESZTER (Alkotmánybíróság, tanácsadó) dolgozta fel.

megállapította, hogy a cselekvőképesség szabályozása a Ptk.-ban a régi Ptk.-hoz képest jelentősen módosult, ugyanakkor a Ptk.-ban is főszabály, hogy „[a]ki cselekvőképese, maga köthet szerződést, vagy tehet más jognyilatkozatot”. [Ptk. 2:8. § (2) bekezdés]. A cselekvőképesség nagyobb fokban csak akkor korlátozható, ha az enyhébb korlátozással nem biztosítható az érintett nagykorú személy jogainak védelme. A Ptk. 2:19. §-a lehetőséget biztosít a cselekvőképesség részleges – ügycsoportokat érintő – korlátozására, ezen kívül a cselekvőképesség teljes korlátozására (Ptk. 2:21. §). Ezt egészíti ki a cselekvőképességet nem érintő támogatott döntéshozatal (Ptk. IX. cím), valamint az előzetes nyilatkozattétel (rendelkezés a cselekvőképesség jövőbeli korlátozása esetére, Ptk. X. cím). A Ptk. 2:21. §-a rendelkezik a cselekvőképesség teljes korlátozásáról, amelyet a bíróság csak akkor rendelhet el, „ha az érintett személy jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő módon vagy a cselekvőképesség részleges korlátozásával nem biztosítható”. A cselekvőképesség általános korlátozása helyett, fokozatosság alapján, az érintett nagykorú cselekvőképességét a bíróság adott ügycsoport, vagy ügycsoportok tekintetében részlegesen korlátozhatja, és csak végső esetben, a belátási képesség tartós, teljes körű hiánya esetén korlátozhatja teljesen. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 310. § (2) bekezdése alapján az eljáró bíróság az érintett elmeállapotának megítéléséhez igazságügyi elmeorvosszakértőt rendel ki. A Ptk. alapján ugyanakkor a bíróság nem alapozhatja ítéletét kizárólag az orvosszakértő véleményére, hiszen a szakértő kizárólag a cselekvőképesség korlátozásához szükséges egyik feltételről, az elmeállapotról nyilatkozik. A bíróságnak kell megítélnie az érintett személyi körülményeit, valamint vizsgálni családi, társadalmi kapcsolatait, ezáltal esetenként eldönteni: az önrendelkezési jog milyen mértékű korlátozása szükséges. Ha szükséges egyáltalán a cselekvőképesség korlátozása, a bíróság dönt arról milyen ügyekben, vagy végső esetben teljes korlátozást rendel el. Megjegyezte az Alkotmánybíróság, hogy a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet 39/A. §-39/E. §-aiban foglalt támogató szolgáltatás nem kizárólag a cselekvőképességet teljesen vagy részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezett személyek segítésére jött létre.

2. Az Alkotmánybíróság részletesen vizsgálta az indítványozó által felvetett emberi méltósághoz való jog sérelmének lehetőségét, e tekintetben arra a következtetésre jutott, hogy alapvetően helyes az indítványozó állítása, amely szerint a gondnokolt személyek jognyilatkozatainak semmissége, valamint a legszemélyesebb jognyilatkozatok megtételének kizárása korlátozza az érintett személy emberi méltósághoz való jogát. Ez a korlátozás az indítványozó szerint alaptörvény-ellenes. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően vizsgálta a korlátozás alkotmányosságát. A Ptk. differenciált rendszere lehetőséget teremt arra, hogy a cselekvőképesség teljes korlátozására, mint leg súlyosabb eszközre csak szűk körben, kivételesen kerülhet sor olyan mentális állapotban lévő személyeknél, ha

jogaik (érdekeik) biztosításához elengedhetetlen gondnok igénybevétele. A korlátozás módozatainak, a gondnok kirendelésének, felelősségének (ellenőrzés, gondoskodás szabályai), eljárásának részletes szabályait ugyanakkor nem a Ptk. (vagy a régi Ptk.), hanem a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásokról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) tartalmazza. Eszerint nagykorú, cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személlyel szembeni visszaélés, vagy gondatlan magatartás eredményeként megtörténhet, hogy a gondnok nem tesz eleget jogszabályban előírt kötelezettségeinek (Gyer.) vagy esetleg olyan döntést hoz, amely ellentétes a gondnokolt vágyaival, érdekeivel. E problémák a gondnokság létrejöttére, működésére [visszaélések megelőzése, gondnoki posztot betöltők képzése: a hivatásos gondnoki feladatot ellátó személyek képesítési előírásairól szóló 25/2003. (V. 13.) ESZCSM rendelet] vonatkozó eljárási szabályok garanciáinak hiányára vezethetőek vissza.

3. A Ptk. támadott rendelkezései az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésébe ütközésével összefüggésben az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésre jutott: a Ptk. szabályai valóban kizárják az érintett személyek nyilatkozattéli lehetőségét, ám a szabályozás nem irányul közvetlenül a magánszférához való jog korlátozására; jogkövetkezményt fogalmaz meg a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságot elrendelő döntéshez. A támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdéseinek esetleges megsemmisítése esetén is megmarad a Ptk. 2:8. § (2) bekezdésében meghatározott főszabály, amely szerint cselekvőképes személy köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot. Az indítványozó által kifogásolt alaptörvény-ellenesség, a magánszférához való jog sérelme nem következik közvetlenül a Ptk. támadott rendelkezéseiből, hanem a gondnok kiválasztásának objektív kritériumaira, eljárására, ellenőrzésére, valamint panaszmechanizmusok kidolgozására (amelyek biztosítják a gondnok mulasztásának felülvizsgálatát) vonatkozó részletszabályok hiányosságából. A gondnokság alá helyezés minden formája korlátozza a gondnokolt magánéletéhez való jogát, mivel a gondnok a körülményektől függő mértékben, de mindenképpen – a gondnokolt hozzájárulása nélkül – a magán- és családi élete körébe tartozó információkhoz (adatokhoz, ismeretekhez) jut, mégpedig az állami szervek,

4. Az indítványozó álláspontja, hogy a Ptk. támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdései megalkotásával a jogalkotó túllépett a részes államok mérlegelési keretein a vállalt kötelezettségek megvalósítása során, hiszen a CRPD által kitűzött célokat a támogatott döntéshozatal bevezetésével lehetne megvalósítani. Az Alkotmánybíróság szerint a Ptk. nem ellentétes a CRPD 12. cikk 2. pontjával, hiszen a Ptk. 2:8. § (1) bekezdése szerint „[m]inden ember cselekvőképes, akinek cselekvőképességét e törvény vagy a bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélete nem korlátozza”. Így teljesül a CRPD 12. cikk 2. pontjában foglalt kitétel, hiszen csak azért, mert egy személy fogyatékossgal él, automatikusan nem válik cselekvőképtelenné. A CRPD 12. cikkében megfogalmazott támogató-segítő modellnek a Ptk. eleget

tesz, hiszen a 2:39. §-ban lehetőséget ad az előzetes jognyilatkozat megtételére; a 2:22. § (3) bekezdésében megfogalmazza, hogy az érintett érdekei mindennél előbbre valók; a 2:21. §-ban deklarálja, hogy az általános gondnok kirendelésére csak kivételes esetben kerülhet sor bírói ítélet alapján; valamint a 2:19. § (4) bekezdésében a szubszidiárius jelleget erősíti.

5. Az indítványozó hivatkozott az Egyezmény 8. cikkének sérelmére is. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Ptk 2:22. § (1) és (2) bekezdései nem tartalmazzak az Egyezmény 8. cikkével ellentétes rendelkezést. A Ptk. cselekvőképességre, és annak korlátozására vonatkozó szabályai jelentős garanciákat fogalmazzak meg: a cselekvőképesség korlátozására – legyen az részleges vagy teljes – csak bírói ítélet alapján kerülhet sor, amelyben az igazságügyi elmeorvos szakértő véleményén túl vizsgálnia kell a bíróságnak az érintett személy összes ügycsoportját, személyes- és családi körülményeit. Az Egyezmény 8. cikkének sérelme azért sem állapítható meg, mivel a Ptk. (valamint a régi Ptk. 14/A. §-a) alapján a törvényben meghatározott időszak elteltével a hatóság (gyámhatóság) kezdeményezésére felül kell vizsgálni nem csak a cselekvőképességet részlegesen, hanem a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságot elrendelő ítéleteket. A felülvizsgálatot a gyámhatóság hivatalból indítja meg (mérlegelési jogköre sincs e tekintetben), az ítélet jogerőre emelkedését követő, jogszabályban meghatározott idő elteltével.

Eltérő vélemény:

Dr. Lenkovics Barnabás alkotmánybíró szerint a konkrét ember egyéni életkörülményei, személyi és vagyoni jogai és érdekei megóvása szempontjából azonban nem a „korlátozáson”, hanem a belátási képesség eleve adott „korlátozottságán” és az ebből adódó segítségnyújtási szükséghelyzet van a hangsúly. A gondnokság (és a támogatott döntéshozatal) jogintézménye tehát nem elvesz, hanem hozzáad, pótol, kiegészít valamit, ami hiányzik, illetve hiányos. Teszi mindezt éppen az egyén önrendelkezési jogának kiteljesítése, törvény előtti egyenlőségének biztosítása, emberi méltóságának védelme (sérthetlensége) érdekében. Ezek az alapvető jogok és a magánjogi alanyi jogok éppen akkor sérülnének, ha ezek a jogintézmények nem lennének.

2.

Ügyszám: 3105/2014. (IV. 17.) AB végzés [belső ügyszám: IV/1450/2013.]

Tárgy: Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény [a továbbiakban: Mötv.] 22. § (4) bekezdése, valamint Budapest főváros közigazgatási területéről és kerületi beosztásáról szóló 1994. évi XLIII. törvény [a továbbiakban: Bptv.] 2. § (1) bekezdése, a 3. § (4) bekezdése, 5. §-a, a 6. §-a, valamint 1. melléklete alaptörvény-ellenességének vizsgálata.

Alkotmányossági probléma:

Az indítványozó által támadott jogszabályi rendelkezések, amelyek Margitsziget közigazgatási státuszát módosították, azzal összefüggésben állapítottak meg rendelkezéseket sértik az Alaptörvény *F) cikk* (2) bekezdésében foglaltakat, mivel egy ott nem nevesített területi egységet (a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott Margitsziget) hoz létre, a területi egység létrehozásának módja ellentétes továbbá a Mötv. egyéb rendelkezéseiben foglaltakkal. Az indítványozó megjelölte az Alaptörvény *B) cikk* (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság elvének sérelmét is, mert az ténylegesen egy területszervezési kérdésben hozott egyedi döntésnek felel meg, továbbá a jogalkotó nem biztosított kellő felkészülési időt az indítványozó számára. A Mötv. 22. § (4) bekezdése sérti az Alaptörvény *XXIV. cikk* (1) bekezdésében rögzített tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot, mivel az indítványozót megfosztotta attól a jogától, hogy jogai, illetve jogos érdekeinek védelmében fellépjen. A Mötv. 22. § (4) bekezdése a kerületek határainak módosítása szempontjából sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmának Alaptörvény *XV. cikk* (1) és (2) bekezdésében meghatározott alkotmányos elvét és az Alaptörvény *I. cikk* (3) és (4) bekezdésével ellentétes módon alapvető jogot korlátoz. A Mötv. 22. § (4) bekezdése és a Bptv. 2. § (1) bekezdése, a 3. § (4) bekezdése, az 5. és 6. §-a, az 1. mellékletének a XIII. kerületre vonatkozó rendelkezései sértik az 1997. évi XV. törvénnyel kihirdetett Helyi Önkormányzatok Európai Charta 4. cikk 6. pontját és 5. cikkét. Végül a Mötv. 22. § (4) bekezdése és a Bptv. 2. § (1) bekezdése, a 3. § (4) bekezdése, az 5. és 6. §-a, az 1. mellékletének a XIII. kerületre vonatkozó rendelkezései az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés *h)* pontjában biztosított adómegállapítási jogot vonja el.

A döntés:

Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

A döntés indokolása:

Az Alkotmánybíróság elsőként a panasz befogadhatóságát vizsgálta, és a következő megállapításra jutott: az Alaptörvény nem rendelkezik arról, az Alaptörvény 32. cikke a helyi közügyek összetevőit (tartalmi elemeit) határozza meg, felsorolva azokat az alaptörvénszinten védett feladat- és hatáskörcsoportokat, amelyeket törvényi keretek között a helyi közügyek intézése körében a helyi önkormányzatok gyakorolhatnak. Mindezek alapján az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság tartalmi feltételeinek nem felelt meg, az indítványban nem jelölt meg olyan Alaptörvényben biztosított jogot, amelyek a helyi önkormányzatot megilleti és az Alaptörvénynek a panaszban felhívott szabályaival összefüggően az indítvány olyan alkotmányjogi kérdést, amely a panasz befogadását eredményezhetné, nem vet fel.

3.

Ügyszám: 3079/2014. (III. 26.) AB végzés [belső ügyszám: IV/1077/2013.]

Tárgy: Pomáz Város Önkormányzata Képviselő-testületének a 17/2002. (IX. 25.) KT. rendelettel elfogadott helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosításáról és egységes szerkezetbe foglalásáról szóló 32/2006. (2007. III. 6.) önkormányzati rendelete [a továbbiakban: HÉSZ] részleges alaptörvény-ellenessége megállapításának és megsemmisítésének; valamint a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ítélete alaptörvény-ellenességének vizsgálata.

Alkotmányossági probléma:

Az indítványozó azért kezdeményezte a HÉSZ 66. § (2) bekezdésének, és egy adott helyrajzi számra vonatkozó részének a megsemmisítését, mert azok nem felelnek meg az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVI-II. törvényben (a továbbiakban: Ktv.) foglalt követelményeknek. Az indítványozó állítja, hogy a HÉSZ meghozatala előtt az önkormányzat nem tett eleget a törvényben előírt egyeztetési kötelezettségének, nem biztosította számára, mint érintett állampolgár számára a véleménynyilvánítási, javaslattelevé, észrevételezési lehetőséget. Az önkormányzat a HÉSZ meghozatala során nem volt tekintettel a terület tényleges besorolására. Ezen túl az indítványozó szerint a fent megjelölt ítélet ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében szerinti tulajdonhoz való jogával, mivel ő maga öröklés és részben vásárlás révén vált a lakóház, gyümölcsös és rét tulajdonosává. Tulajdonát nem erdőtulajdonosként, hanem lakóházzal beépített telek tulajdonosaként szerezte meg, így a beépített telek tulajdonához fűződő tulajdonosi jogosítványok illetik meg.

Mindezekon túl az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében rögzített jogának sérelmét az indítványozó azért is állítja, mert a lakóház, gyümölcsös és gyepterület ingatlanon található romos lakóház felújítási, állagmegóvási munkálatainak folytatásához építési engedély iránti kérelmet nyújtott be az illetékes építésügyi hatósághoz, amelyet mind az elsőfokú, mind a másodfokú építésügyi hatóság elutasította arra hivatkozva, hogy a kérdéses ingatlan a HÉSZ szerint erdő besorolású területen fekszik, és az erdőterület nem építhető be. Az eljáró bíróság közigazgatási határozat felülvizsgálata iránti keresetét szintén a HÉSZ-re hivatkozással utasította el. Az indítványozó álláspontja szerint a bíróság a felújítás, helyreállítás tevékenységeket a vonatkozó szabályok hibás alkalmazásával új építésnek minősítette, így megakadályozta, hogy lakóházuk a helyreállítás után megkapja a fennmaradási engedélyt, és ezzel birtokolhassák és használhassák azt.

A döntés:

Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

A döntés indokolása:

1. Az Alkotmánybíróság szerint az alkotmányjogi panasz HÉSZ-re vonatkozó eleme azért nem fogadható be, mert az indítványozó nem Alaptörvénybe ütközést, hanem kizárólag a Ktv.-ben foglalt szabályok megsértését állítja, ezért az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre ezen indítványelemet elbírálni. Ilyen esetekben az indítványt át kell tenni az eljárásra hatáskörrel rendelkező Kúriára, mivel az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontja értelmében a bíróság dönt az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről.
2. Az indítvány bírói ítéletet támadó részét az Alkotmánybíróság azért utasította vissza, mert az indítványozó beadványában valójában a bíróság érdemi ítélkezési tevékenységét, jogértelmezését és a lefolytatott bizonyításból levont következtetéseket vitatta. Nem hivatkozott olyan alkotmányjogilag releváns indokra, amely a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést valószínűsítene.

4.

Ügyszám: 10/2014. (IV. 4.) AB határozat [belső ügyszám: III/140/2014.]

Tárgy: Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.) egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének és folyamatban lévő ügyekben való alkalmazásának vizsgálata.

Alkotmányossági probléma:

Az Eht. 96. § (4) bekezdése értelmében a mobil rádiótelefon szolgáltatás nyújtásához szükséges antennák, antennatartószerkezetek és az azokhoz tartozó műtárgyak elhelyezése és működtetése során bekövetkező zavarás a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek betartása esetén nem minősül a Ptk.-ban meghatározott szükségtelen zavarásnak. Az Eht. 163/F. §-a kimondja, hogy a 96. § (4) bekezdésének a helyi és körzeti televíziók digitális átállásának biztosítása érdekében szükséges és egyes hírközléssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2013. évi CXXI. törvény 28. §-ával megállapított rendelkezését a módosítás hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekre és jogviszonyokra akkor kell alkalmazni, ha az építmény használatbavétele jogszerű volt, és a használatbavétel óta az építmény elhelyezésével és működtetésével kapcsolatban jogerős hatósági határozat nem állapította meg a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek megsértését.

Az indítványozó bírói álláspontja szerint a támadott rendelkezések a hatálybalépésüket megelőző időszakban keletkezett jogviszonyokban is korlátozzák az ingatlantulajdonosok igényérvényesítési lehetőségét, ezzel sértve a visszaható hatályú jogalkotás tilalma által a jogállamiság elvét.

A döntés:

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 163/F. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisítette, a folyamatban lévő, valamint jogerősen még le nem zárt ügyekben nem alkalmazható. Ezen kívül az Alkotmánybíróság az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 96. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozó indítványt visszautasította.

A döntés indokolása:

Az Alkotmánybíróság az Eht. 163/F. §-ával összefüggésben megállapította, hogy kifejezetten rendelkezik az új szabálynak a hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekre és jogviszonyokra történő alkalmazásáról. Az indítvánnyal szintén érintett Eht. 96. § (4) bekezdését arra az esetre nézve rendeli el alkalmazni a hatálybalépése előtt keletkezett tényekre és jogviszonyokra, ha az építmény használatbavétele jogszerű volt, és a használatbavétel óta az építmény elhelyezésével és működtetésével kapcsolatban jogerős hatósági határozat nem állapította meg a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határérték megsértését. A rendelkezés alapján tehát azokban az esetekben, amikor az antennák, antennatartó szerkezetek és az azokhoz tartozó műtárgyak használatbavétele jogszerű volt és a működtetés során betartották az ágazati jogszabályokban meghatározott határértékeket, az érintettek – akik állítják, hogy a szerkezetek zavarják őket – nem nyújthatnak be keresetet a bíróságnak a siker reményével az előző Ptk. 100. §-a alapján, azaz szükségtelen zavarásra hivatkozással azokban az esetekben sem, amikor az építmény még a korlátozó rendelkezés hatálybalépése, 2013. július 5. előtt készült és működött.

Az Eht. 163/F. §-ában alkalmazott megoldás tartalmát tekintve kétséget kizáróan visszaható hatályú jogalkotásnak minősül.

Az Eht. indítvánnyal érintett szabályait az Alkotmánybíróság a Jat. 2. § (2) bekezdésével összefüggésben is vizsgálta. A Jat. e szabályából következően a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma nem abszolút érvényű, és egyértelműen élhet ezzel az eszközzel a jogalkotó akkor, amikor új jogosultságot állapít meg, meglévő jogosultságot terjeszt ki, vagy valamely jog korlátozását oldja fel.

Az Alkotmánybíróságnak azt is vizsgálnia kellett, hogy a támadott szabályozás elvont vagy korlátozott-e valamilyen meglévő jogosultságot. 2013. július 5-ig a mobiltelefon-szolgáltatás nyújtásához szükséges antennák, tartószerkezetek és műtárgyak zavaró minőségének megállapítása érdekében az érintettek bírósághoz fordulhattak az előző Ptk. 100. §-ában szabályozott szükségtelen zavarás megállapítása iránt, és kérhették többek között kártérítés megállapítását. 2013. július 5-én lépett hatályba az Eht. 96. § (4) bekezdése, amely – mintegy vélelemként – kimondja, hogy amennyiben a különböző jogszabályokban megszabott határértékek betar-

ásra kerülnek, ebben az esetben a műtárgyak által okozott zavarás nem minősül az előző Ptk.-ban szereplő szükségtelen zavarásnak. Az Eht. 163/F. §-a ennek a szabálynak az alkalmazását terjeszti ki a 2013. július 5-e előtt keletkezett tényekre és jogviszonyokra visszamenőleges hatállyal. Ennek a szabálynak a hiányában, azaz ha csak a hatálybalépése után keletkezett jogviszonyokra vonatkozna, a 2013. július 5-e előtt épített és működő építmények által érintett személyek a bírósághoz fordulhattak volna minden esetben a szomszédjog megsértése miatt. Ettől a lehetőségtől, jogtól fosztja meg ezt az érintetti kört a támadott szabályozás, mivel a szükségtelen zavarás jogcímére való hivatkozás a szabály alapján csak akkor lehet eredményes, ha túllépték a közegészségügyi, környezetvédelmi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által meghatározott határértéket.

A hátrányos tartalom vizsgálata során az Alkotmánybíróság figyelmét nem kerülte el az a tény sem, hogy a rendes bíróságok a közigazgatási szabályok betartása mellett is több esetben megállapították a szükségtelen zavarásra alapozott szomszédjogok sérelmét és kártérítést állapítottak meg. Ennek eredményeként a zavarással érintettek köre nem eleve esélytelenül kezdeményezhette volna a szomszédjogok megsértésének megállapítását akkor sem, ha a vonatkozó szabályokban megszabott határértékek betartásra kerültek.

Az Alkotmánybíróság az Abtv. 45. § (4) bekezdésének megfelelően kimondta a megsemmisített jogszabály általános és egyedi ügyben történő alkalmazhatatlanságát.

Az indítvány az Eht. 96. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének kimondására és megsemmisítésére irányuló eleme nem felelt meg az Abtv. 51. § (1b) bekezdése d) és e) pontjának, mert nem jelölte meg az Alaptörvény megsértett rendelkezését, és nem tartalmazott indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Ezért az Alkotmánybíróság ezt az indítványelemet visszautasította.

Eltérő vélemény:

Dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Lenkovics Barnabás, valamint dr. Szívós Mária alkotmánybírók szerint az Eht. 163/F. §-a nem alaptörvény-ellenes, ezért nem kellett volna megsemmisíteni.

Álláspontjuk szerint a vizsgált törvényhely a hatálybalépését megelőző időre nem állapít meg kötelezettséget és nem von el vagy korlátoz jogot. A régi Ptk. 100. §-a „a szomszédjog általános szabálya” (az új Ptk. 5:23. §-ában szó szerint egyezően „A dolog használatának általános magánjogi korlátja”) a tulajdonjognak (de a polgári jog egészének is) az egyik legtaggabb, nyitott generálklauzulája. Ennek lényege a „szüsztelen zavarás tilalma”, aminek viszont a másik oldala (a „contrario” következtetéssel) a „szükséges zavarás” megengedettsége. Az e kettő közötti – azaz a dolog tulajdonosának tartózkodási kötelezettsége és használati jogosultsága közötti – határvonal állandó, miközben a törvényi szabály alá besorolt életviszonyok elemei (tények, körülmények, gazdasági-, technikai fejlemények) folyton változnak. Ezekre a változásokra reagálhat a jogalkotó és a jogalkalmazó is az általános szabály kere-

tein belül maradván nélkül, hogy a Jat. 2. § (2) bekezdését megsértene. A „szükséges” zavarásra a szomszédnak korábban is joga volt, a szomszédjogi jogviszony keletkezésétől annak megszűnéséig folyamatosan joga van. Ennek a jogosultságnak a gyakorlását a szomszédok kötelesek voltak tűrni eddig is, és kötelesek ezután is. A támadott törvényhely visszaható hatállyal sem új jogosultságot, sem új kötelezettséget nem keletkeztetett, hanem az új társadalmi viszonyra tekintettel, törvényhozói (autentikus) jogértelmezéssel az ezek közötti határvonalat jelölte ki, amit a technikai fejlődés, a helyi és körzeti televíziók digitális átállásának kényszere tett – nyo-

mós közérdekből, tehát minden szomszédos tulajdonos érdekében is – szükségessé és ez senkinek nem okozott aránytalan sérelmet. A keresetindítás sikerére nincs garancia, arra senkinek nincs alanyi joga, különösen nincs ilyen alkotmányos alapjog. Jogorvoslathoz való joga mindenkinek van és ezt a megsemmisített törvényhely biztosítja is akkor, ha az építmény használatbavétele nem volt jogszerű, ha a használatbavétel után jogerős hatósági határozat a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági vagy az építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek megsértését állapította meg. ■